УДК 343.98:340.67,54.061

ОЛЕФІР АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВІ ОСНОВИ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ, ЩО МІСТЯТЬ КОДЕЇН

Висвітлено особливості правового регулювання обігу лікарських засобів, що містять кодеїн, в Україні та різних державах світу. Визначені порядок відпуску таких препаратів, обмеження щодо їх продажу без рецепта; розмежовано лікарські засоби, що містять наркотичні речовини, та наркотичні засоби. Окреслено основні правила регулювання цих відносин міжнародно-правовими актами.

Ключові слова: лікарський засіб, наркотик, кодеїн, рецепт, аптека.

Вирішення проблем обігу лікарських засобів, що містять наркотичні речовини, їх аналоги та прекурсори, ускладнене через конфлікт інтересів фармацевтичного бізнесу та правоохоронних органів, а також через необхідність захищати суспільні інтереси у протистоянні з дуже сильним фармацевтичним лобі. Сама процедура визнання лікарських засобів наркотиками потребує чималого часу і зусиль. Як наслідок в аптеках вільно продають «Трайфед», що містить прекурсор ефедрин, обіг якого обмежено, та лікарські засоби «Грипекс», «Грипекс Макс», «Модафен», які містять псевдоефедрин гідрохлорид. Безконтрольним залишається обіг біологічно активних добавок, частина з них містять лікарські засоби, що не вказані на упаковці. Окрім гормональних або протиалергійних препаратів і нестероїдних протизапальних засобів, це можуть бути психотропи [1, с. 83–91].

Окремі аспекти правового регулювання обігу наркотичних засобів в Україні висвітлені у публікаціях таких науковців, як Л. Вигівська, Л. Гачак-Величко, Г. Грянка, М. Зарубіна, В. Пашков, І. Сич, О. Харитонов та ін. Проте на академічному рівні актуальні проблеми правового регулювання обігу препаратів, що містять кодеїн, не досліджувалися.

Мета цієї статті – висвітлити особливості правового регулювання обігу лікарських засобів, що містять кодеїн, в Україні, на міжнародному рівні, а також у різних країнах світу.

Останнім часом на території України поряд з аптечними наркотиками (препаратами кодеїну) значного поширення серед осіб, які вживають наркотичні засоби, набули продукти відновлення кодеїну, що містять у своєму складі дезоморфін. Дезоморфін (інші назви – «крокодил», «дез»), незалежно від його кількості, кваліфікується як особливо небезпечний наркотичний засіб, обіг якого на території України заборонено. Дезо-

© Олефір А. О., 2017

морфін уперше синтезований у США в 1932–1933 рр. у процесі вивчення властивостей синтетичних аналогів морфіну з метою виявлення нових лікарських засобів, що не викликають залежності, як замінник морфіну. Однак застосування у медицині дезоморфін не знайшов, оскільки його анальгезуюча активність, хоч і в 10 разів вища, але значно коротша ніж у морфіну (2–4 год), з менш вираженим седативним ефектом, однак із більш швидким звиканням [3, с. 269–275].

Кодеїн вважається одним із найбільш часто використовуваних опіатів, він входить до Примірного переліку ВООЗ основних лікарських засобів для базової системи охорони здоров'я [18, с. 401–406] і застосовується для лікування симптомів болю, кашлю, діареї, немає достатніх підтверджень ефективності застосування кодеїну при онкологічних болях, але відомі його побічні ефекти [6]; при хронічному застосуванні він може викликати сильну фізичну залежність.

На підставі встановлення фактів продажу кодеїновмісних препаратів правоохоронні органи, як правило, порушують кримінальні справи за ч. 1 ст. 320 Кримінального кодексу України (далі – КК України) (порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів). Йдеться про комбіновані лікарські засоби, що містять кодеїн і віднесені до Таблиці 3 Списку 1 Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (наркотичні засоби, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю): «Кодепсін», «Солпадеїн», «Кодтерпин ІС» (1 таблетка містить кодеїну фосфату гемігідрату 10,9 мг (у перерахуванні на кодеїну основу 8 мг), терпінгідрату 250 мг, натрію гідрокарбонату 250 мг), «Пенталгін ІС» (1 таблетка містить метамізолу натрію 300 мг, парацетамолу 200 мг, кофеїн-бензоату натрію 50 мг (у перерахуванні на кофеїн 20 мг), фенобарбіталу 10 мг, кодеїну фосфату гемігідрату 9,5 мг (у перерахуванні на кодеїн основу 7 мг). Їх необхідно відрізняти від «кодеїну фосфату» (1 таблетка містить кодеїну фосфату гемігідрату 30 мг (у перерахуванні на кодеїн основу 22,1 мг), що віднесений до Таблиці 2 Списку 1 Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (наркотичні засоби, обіг яких обмежено).

Наприклад, як свідчать матеріали однієї зі справ, фармацевт без рецепта продав за 122 грн громадянину 4 фабричних блістери, кожен з яких містив по 10 таблеток комбінованого наркотичного лікарського засобу «Кодтерпін ІС» із вмістом у кожній таблетці 0,0080 г кодеїну, що віднесений до наркотичного засобу, обіг яких обмежений і відносно яких допускаються виключення деяких заходів контролю, а всього маса кодеїну в перерахунку на загальну масу таблеток, які фармацевт реалізував громадянину, становила 0,32 г, чим порушив правила відпуску комбінованих наркотичних лікарських препаратів (вирок Коростенського міськрайонного суду Житомирської області у справі № 279/1020/16-к від 03.03.2016 р.).

Окрему категорію справ становлять спроби незаконного переміщення через митний кордон України кодеїновмісних препаратів («Tachidol», Італія, містить «500mg/30mg paracetamolo/codeine fosfato», у кількості 10 пакетів; «Пенталгін-ФС», одна таблетка якого містить 300 мг парацетамолу, 300 мг метамізолу натрію моногідрат (анальгіну), 50 мг кофеїну, 10 мг фенобарбіталу, 8 мг кодеїну фосфату; «Rokacet plus», одне дозування якого містить 15 мл кодеїну фосфату, 50 мг кофеїну, 500 мг

парацетамолу), які кваліфікуються як недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, передбачене ст. 472 Митного кодексу України (постанови Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області у справі № 308/2095/16-п від 22.03.2016 р., Малиновський районний суд м. Одеси у справах № 521/3956/16-п від 10.03.2016 р. і № 521/5279/16-п від 05.04.2016 р.)

Наведемо деякі міркування, що обґрунтовують хибність позиції правоохоронців. По-перше, лікарські засоби, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, належать до обмежених в обігу з особливим правовим режимом, з огляду на їх фармакологічні властивості та спеціальне законодавче регулювання [4, с. 8]. Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 06.05.2000 р., кодеїновмісні препарати поділяються на такі групи: 1) таблиця 2 список 1 «Наркотичні засоби, обіг яких обмежено»: кодеїн (3-метилморфін); 2) таблиця 3 список 1 «Наркотичні засоби, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю», зокрема, це препарати кодеїну, що поєднані з одним або кількома інгредієнтами і містять не більш як 100 мг наркотичного засобу на одиницю дози з концентрацією не більш як 2,5 % у нерозділених препаратах. Наркотичні (психотропні) лікарські засоби з незначним вмістом наркотичних засобів або психотропних речовин і прекурсорів, включених до відповідних таблиць переліку, з яких ці засоби чи речовини не можуть бути вилучені легкодоступним способом у кількості, що дає змогу зловживати ними, можуть виключатися зі сфери дії деяких заходів контролю за їх обігом.

Згідно з Законом України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р., комбіновані кодеїновмісні препарати, а також ті, що належать до Таблиці 2, підпадають під поняття «препарат» – суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів та (або) одну чи декілька психотропних речовин, включених до таблиць II і III Переліку, або суміш речовин у будь-якому фізичному стані, що містить один чи декілька наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III, і прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин, включених до таблиці IV Переліку.

Відповідно до Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» від 15.02.1995 р., обіг препаратів, що містять наркотичний засіб або психотропну речовину, які включені до таблиць II і III Переліку, підпадає під дію заходів контролю, що застосовуються щодо обігу наркотичного засобу чи психотропної речовини, які в них містяться. Щодо препаратів, які містять малі кількості наркотичних засобів, психотропних речовин, включених до таблиць II і III Переліку, та (або) прекурсорів, включених до таблиці IV Переліку, і тому ризику зловживання ними немає або він незначний, і з яких зазначені засоби чи речовини не можна вилучити легкодоступними способами в кількості, за якої можливе зловживання, можуть вилучатися зі сфери дії деяких заходів контролю.

Правоохоронці посилаються на начебто порушення приписів постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження гранично допустимої кількості наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів,

що містяться в препаратах» від 10.10.2007 р. № 1203, якого насправді не було, оскільки гранично допустимий вміст кодеїну в одному дозуванні для неподільних або дозованих форм – 25 міліграмів, тобто належність тієї або іншої речовини до наркотичних засобів чи препаратів залежить від вмісту наркотичного засобу саме в одиниці дозування. Отже, незалежно від кількості проданих дозувань, і «Кодепсін», і «Солпадеїн», і «Кодтерпін ІС», і «Пенталгін ІС» є комбінованими лікарськими препаратами.

Чинність Наказу МОЗ «Про затвердження переліків наркотичних (психотропних) комбінованих лікарських засобів, що містять малу кількість наркотичних засобів або психотропних речовин і прекурсорів, які підлягають контролю при ввезенні на митну територію України та вивезенні за її межі» від 23.04.2007 р. № 202 поширюються на такі кодеїновмісні препарати: «Но-шпалгин», «Кодтерпін», «Кодтерпін ІС», «Копамет», «Солпадеїн», «Тілофен-К», «Юніспаз», «Цито-деїн», «Кодетерп» (масова частка кодеїну 8 мг), «Кофекс» (масова частка кодеїну 8 мг/5 мл), «Кодесан» (масова частка кодеїну 9,5 мг), «Каффетин», «Аспікод» (масова частка кодеїну 10 мг), «Ефералган» (масова частка кодеїну від 10 до 30 мг). У цьому нормативному акті прямо зазначено, що йдеться саме про лікарські засоби.

Згідно з Єдиною конвенцією ООН про наркотичні засоби від 1961 р. (далі – Єдина конвенція), наркотичним засобом є будь-яка речовина, включена до Списків 1 і 2, а препаратом – суміш, тверда або рідка, що містить будь-який наркотичний засіб. Якщо до Списку 2 належить кодеїн (3-метилморфін), то до Списку 3 – препарати кодеїну за умови, що вони поєднані з одним або кількома інгредієнтами і містять не більше 100 мг наркотичного засобу на одиницю дозування при концентрації не вище 2,5 % в нерозділених препаратах. Отже, комбіновані лікарські засоби (Список 3) – це не наркотичні засоби, а препарати, тому реалізація препарату «Кодтерпін ІС» не підпадає під склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 320 КК України «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів», оскільки в цій нормі йдеться саме про наркотичний засіб.

По-друге, в Наказі МОЗ «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» від 18.05.2015 р. № 283 не згадується торгова назва «Кодтерпін ІС», тому цей препарат має відпускатися виключно за рецептом.

У Наказі МОЗ «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків» від 19.07.2005 р. № 360 закріплені два основних правила відпуску, залежно від кількості наркотичних речовин: а) для наркотичних засобів у чистому вигляді (Таблиця II Переліку) забороняється виписувати в одному рецепті «Кодеїн (кодеїну фосфат) таблетки» у більшій кількості, ніж 2,1 г на один рецепт (п. 1.22 наказу); б) для наркотичних комбінованих лікарських засобів (Таблиця III Переліку) гранично допустима для відпуску кількість кодеїну становить 0,2 г на один рецепт (п. 1.22.2 наказу).

Наприклад, якщо продано 4 блістерні упаковки препарату «Кодтерпін ІС», які містять 40 таблеток, у кожній – 8 мг кодеїну, всього – 320 мг

(0,32 г), то допущено перевищення на 0,12 г. Враховуючи попередні висновки, навіть за умови порушення порядку відпуску рецептурних препаратів, немає підстав стверджувати, що був реалізований наркотичний засіб. У цьому разі допущено адміністративний проступок, передбачений ст. 42-4 КУпАП «Продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках».

Чи підлягає «Кодтерпін ІС» предметно-кількісному обліку? Відповідно до п. 3.1.29 Наказу МОЗ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібної торгівлі лікарськими засобами» від 31.10.2011 р. № 723, для сильнодіючих, отруйних речовин, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів або продукції, що їх містить, має забезпечуватися ведення предметно-кількісного обліку на всіх етапах виробництва.

Наказом МОЗ «Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів» від 17.08.2007 р. № 490 кодеїн до переліку не включений. Також у додатку 4 до Наказу МОЗ «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків» від 19.07.2005 р. № 360, що визначає перелік лікарських засобів, які підлягають предметно-кількісному обліку в закладах охорони здоров'я, у переліку комбінованих лікарських засобів згадуються лише ті, що містять ефедрин (окрім лікарських засобів у формі сиропів), трамадол, псевдоефедрин і декстропропоксифен. Отже, препарат «Кодтерпін ІС» не підлягає предметно-кількісному обліку в аптечних закладах.

У Єдиній конвенції країнам-членам запропонований ліберальний (спрощений) підхід до правового регулювання обігу наркотичних препаратів. Зокрема, у ст. 30 Конвенції зазначено, що сторони вимагають, щоб торгівля наркотичними засобами та їх поширення здійснювалися на підставі ліцензії. Водночас наркотичні засоби, включені до Списків 2 і 3, підлягають тим же заходам контролю, що і Список 1, окрім заходів, передбачених, зокрема, у пунктах 2 і 5 ст. 30 Єдиної конвенції щодо роздрібної торгівлі. У цих пунктах йдеться про таке: 1) держави контролюють усіх осіб, що здійснюють торгівлю наркотичними засобами; 2) контроль здійснюється за допомогою ліцензій. Отже, вимоги щодо ліцензування можуть не стосуватися реалізації препаратів, також державам надано право на власний розсуд визначати обов'язковість маркування наркотичного засобу подвійною червоною смугою. При цьому зовнішня упаковка такого наркотичного засобу не повинна містити цієї смуги.

Останніми роками обіг наркотичних речовин зазнав деяких змін. Так, у 2014 р. ВООЗ закликала до декриміналізації обігу наркотиків, у тому числі інжектованих з них, хоча попередня позиція цієї організації була протилежною.

Поширення набуває використання рекреаційних психотропних речовин (як дозволених до обігу, так і заборонених), тобто їх періодичне нерегулярне або епізодичне вживання, не пов'язане з медичними показаннями, для отримання задоволення або інших цілей [14; 12]. Така практика часто пов'язана з соціальною активністю осіб, наприклад, на вечірках, в клубах [21, с. 198–199].

Під рекреаційним препаратом (рекреаційною психоактивною речовиною) розуміють препарат або субстанцію, яка періодично або епізодично використовується для отримання задоволення, у тому числі для покращення соціальних взаємин і групового відпочинку [20; 10]. До рекреаційних препаратів, зокрема, належать алкоголь, нікотин, барбітурати, амфетаміни, опіати, кокаїн, марихуана, кофеїн у кофеїновмісних напоях [14], а також наркотичні препарати (ефедрин, гамма-бутіролактон, 1,4-бутандіол, флунитразепам, кетамін) [17, с. 2137–2145]. Препарати, що містять кодеїн, можуть бути використані як рекреаційний наркотик. Також особи, які вживають героїн, можуть використовувати кодеїн для блокування ефекту абстиненції.

Вживання багатьох психоактивних речовин часто призводить до різних проблем зі здоров'ям, у тому числі якщо ефекти від їх застосування вивчені недостатньо [7, с. 35–40; 5, с. 594–604; 9, с. 204–205]. Вживання багатьох із них може спричинити важку фізичну та психічну залежність, а також різні фізіологічні порушення і хвороби. Наприклад, вживання опіатів, барбітуратів, амфетамінів часто призводить до психозів, порушень роботи печінки і нирок тощо. Особливу небезпеку при вживанні психоактивних речовин становить ризик їх передозування. Саме тому дослідники пропонують більш детально регламентувати діяльність суб'єктів контролю за обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, що позитивно впливатиме на протидію їх незаконному обігу [2, с. 111–117].

Статистика свідчить, що внаслідок зловживання доступними знеболювальними гине удвічі більше людей, ніж внаслідок передозування важких наркотиків. У США лікарі звернулися до уряду з вимогою заборонити продаж лікарських засобів, що містять декстрометорфан й активно використовуються підлітками як альтернатива наркотику. Однак було вжито лише «напівзахід» – ці препарати дозволено відпускати тільки особам, які досягли 18 років і мають при собі посвідчення особи. Декстрометорфан-ізомери вилучені зі сфери дії заходів міжнародного контролю, відповідно до Єдиної конвенції [16].

Обіг кодеїновмісних препаратів має свої особливості в різних країнах. В Австралії суворому державному контролю підлягає обіг лише чистого кодеїну (кодеїн фосфат), а комбіновані кодеїновмісні препарати з часткою кодеїну до 15 мг/1 дозування відпускаються без рецепта, виняток становлять лише препарати для лікування застуди [19]. У Канаді комбіновані кодеїновмісні препарати з часткою кодеїну до 8 мг/1 дозування відпускаються без рецепта. При цьому заборонено розміщувати такі препарати на вітринах аптек. У Данії комбіновані кодеїновмісні препарати з часткою кодеїну до 9,6 мг/1 дозування відпускаються без рецепта, а в Румунії цей поріг встановлено на рівні 15 мг/1 дозування. У Франції більшість кодеїновмісних препаратів також відпускаються без рецепта [13]. У Гонконзі передбачена безрецептурна форма відпуску, якщо масова частка кодеїну в комбінованому препараті не перевищує 5 мг/1 дозування. Порушення правил рецептурного обігу тягне за собою штраф у розмірі від 10 тис. до 5 млн гонконгзьких дол. [8].

В Ісландії, Іспанії, Німеччині, Об'єднаних Арабських Еміратах та Індії всі лікарські засоби, що містять кодеїн, відпускаються за рецептом. Водночас в Індії заборонено продаж лікарських засобів від кашлю, що містять кодеїн, з огляду на відсутність переконливих доказів ефективності

цих препаратів, а в Німеччині місцеві органи влади можуть дозволити безрецептурний відпуск. До речі, в межах ЄС кодеїновмісні препарати від кашлю не рекомендовані дітям у віці до дванадцяти років. У Великій Британії препарати кодеїну відпускаються за рецептом, окрім комбінованих, в яких вміст кодеїну не повинен перевищувати більше 12,8 мг/1 дозування. В Ірландії препарати кодеїну заборонено розміщувати на полицях аптек, а фармацевт не має права пропонувати їх споживачу, крім випадків, коли споживач називає конкретну назву препарату. При цьому споживачеві мають бути пояснені всі ймовірні побічні реакції. З 2014 р. у Південній Африці запроваджений цікавий пілотний проект: створено базу даних речовин, якими зловживають, і центральну базу всіх закупівель, що містять кодеїн; при купівлі безрецептурного препарату фармацевт вимагає повідомити персональні дані покупця, у тому числі ідентифікаційний код [15; 11].

У Сполучених Штатах Америки ліки від кашлю, що містять кодеїн, вважаються рецептурними та сильнодіючими [16].

Отже, Єдина конвенція надає країнам право не визнавати комбіновані кодеїновмісні препарати, що містять малу кількість наркотичних речовин, наркотичними засобами, і відпускати їх без рецепта. На цій підставі у деяких країнах запроваджене відповідне правове регулювання, як-от: Данія (безрецептурний відпуск, якщо масова частка кодеїну – до 9,6 мг/1 дозування), Канада (до 8 мг/1 дозування), Австралія (до 15 мг/1 дозування), Велика Британія (до 12,8 мг/1 дозування). Якщо ж споживачу відпускається більша кількість таких дозувань (декілька блістерів), то це не є підставою для кваліфікації діяння як обігу наркотичних засобів.

Також заслуговують на увагу такі засади правового регулювання обігу наркотичних препаратів: викладення нормативних приписів на основі принципу правової визначеності та консолідація актів законодавства; запровадження високих штрафних санкцій за порушення правил рецептурного відпуску лікарських засобів і щодо фармацевтів (адміністративна відповідальність), і суб'єктів господарювання (господарська відповідальність); створення бази даних речовин, якими зловживають, коли при купівлі безрецептурного препарату споживач повідомлятиме фармацевту свої персональні дані; чітке розмежування чистих наркотиків і лікарських засобів, що містять наркотики; підвищення цін на наркотичні препарати, якими зловживають.

У світі домінує тенденція до дерегуляції та декриміналізації обігу наркотиків, особливо інжектованих з них. Водночас небезпеку становлять випадки зловживання наркотичними речовинами, які були вилучені зі сфери дії заходів міжнародного контролю, відповідно до Єдиної конвенції (декстрометорфан-ізомери), або які містять нові наркотичні речовини, що не внесені до відповідних списків.

Запровадження заборон не є ефективним заходом протидії аптечним зловживанням. Боротьба з наркоманією має бути системною, вона має стати пріоритетом державних програм з виховання і підвищення рівня життя населення, створення інфраструктур для активного дозвілля.

---

1. *Вигівська Л. В.* Стан законодавства та проблеми регулювання обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів / Л. В. Вигівська // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – № 3 (19). –

С. 83–91 *(Vyhivska L. V. Stan zakonodavstva ta problemy rehuliuvannia obihu v Ukraini narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn, yikh analohiv abo prekursoriv / L. V. Vyhivska // Visnyk Akademii advokatury Ukrainy. – 2010. – № 3 (19). – S. 83–91).*

2. *Гачак-Величко Л. А.* Адміністративно-правове регулювання обігу наркотичних засобів як засіб протидії правопорушенням неповнолітніх у цій сфері / Л. А. Гачак-Величко // Митна справа. – 2014. – № 2 (92). – С. 111–117 *(Hachak-Velychko L.A. Administratyvno-pravove rehuliuvannia obihu narkotychnykh zasobiv yak zasib protydii pravoporushenniam nepovnolitnikh u tsii sferi / L. A. Hachak-Velychko // Mytna sprava. – 2014. – № 2 (92). – S. 111–117).*

3. *Зарубіна М. В.* Експертне дослідження дезоморфіну / М. В. Зарубіна, І. В. Сич // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. – 2015. – № 15. – С. 269–275 *(Zarubina M. V. Ekspertne doslidzhennia dezomorfinu / M. V. Zarubina, I. V. Sych // Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky. – 2015. – № 15. – S. 269–275).*

4. *Пашков В. М.* Особливості правового регулювання обігу лікарських засобів : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / В. М. Пашков; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х., 2005. – 21 с. *(Pashkov V. M. Osoblyvosti pravovoho rehuliuvannia obihu likarskykh zasobiv : avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.04 «Hospodarske pravo; hospodarsko-protsesualne pravo» / V. M. Pashkov; Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho. – Kh., 2005. – 21 s.).*

5. Club drugs: review of the 'rave' with a note of concern for the Indian scenario / K. Chakraborty, R. Neogi, D. Basu // Indian Journal of Medical Research. – 2011. – Vol. 133. – № 6. – P. 594–604.

6. Codeine, alone and with paracetamol (acetaminophen), for cancer pain / C. Straube, S. Derry, KC. Jackson, PJ. Wiffen, RF. Bell, S. Strassels, S. Straube // The reprint of a Cochrane protocol, prepared and maintained by The Cochrane Collaboration and published in The Cochrane Library 2013, Issue 5. Retrieved from http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/14651858.CD006601.pub3/pdf.

7. Improving community health and safety in Canada through evidence-based policies on illegal drugs / E. Wood, M. McKinnon, R. Strang, PR. Kendall // Open Med. – 2012. – Vol. 6. – № 1. – P. 35–40.

8. Laws of Hong Kong, Dangerous Drugs Ordinance, Chapter 134. Retrieved from http://www.legislation.gov.hk/blis_pdf.nsf/6799165D2FEE3FA94825755E0033E532/3E899AC-9660B2ACE482575EE00430767?OpenDocument&bt=0.

9. *Mangham C.* Harm reduction and illegal drugs: the real debate / C. Mangham // Canadian journal of public health. – 2011. – Vol. 92. – № 3. – P. 204–205.

10. McGraw-Hill Concise Dictionary of Modern Medicine / J. C. Segen. – The McGraw-Hill Companies, Inc., 2002. – 800 p.

11. Misuse of Drugs Act 1971 // Legislation.gov.uk. Retrieved from http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1971/38/contents

12. Mosby's Medical Dictionary, 8th edition. – Elsiever, 2009. – 2240 p.

13. *Nicholson K.* Tylenol 1 to require prescription in Manitoba in February 2016 / K. Nicholson // CBC News. – 2015. Retrieved from http://www.cbc.ca/news/canada/manitoba/tylenol-1-to-require-prescription-in-manitoba-in-february-2016-1.3370689

14. *Nordegren T.* The AZ Encyclopedia of Alcohol and Drug Abuse / T. Nordegren. – Parkland: Brown Walker Press, 2002. – 700 p.

15. *O'Connell C.* Codeine regulations cause a few headaches / C. O'Connell // The Irish Times. – 2010. – 24 August. Retrieved from http://www.irishtimes.com/news/health/codeine-regulations-cause-a-few-headaches-1.641929

16. Over-the-counter medications for acute cough in children and adults in ambulatory settings / Smith SM., Schroeder K., Fahey T. // The Cochrane database of systematic reviews. – 2014. Retrieved from http://www.cochrane.org/CD001831/ARI_over-the-counter-otc-medications-for-acute-cough-in-children-and-adults-in-community-settings

17. *Ricaurte GA.* Recognition and management of complications of new recreational drug use / GA. Ricaurte, UD. McCann // Lancet. – 2005. – Vol. 365. – № 9477. – P. 2137–2145.

18. *Prommer E.* Role of codeine in palliative care / E. Prommer // Journal of opioid management. – 2010. – Vol. 7 (5). – P. 401–406.

19. *Simmons A.* Codeine crackdown comes into effect / A. Simmons // News. – 2010. Retrieved from http://www.abc.net.au/news/2010-05-01/codeine-crackdown-comes-into-effect/417324

20. The American Heritage Medical Dictionary / Editors of the American Heritage Dictionaries. – Houghton Mifflin Company, 2007. – 944 p.

21. The Social Science Encyclopedia / A. Kuper, J. Kuper. – Taylor & Francis, 1996. – 923 p.

Олефир А. А.

Правовые основы оборота лекарственных средств, содержащих кодеин

Исследованы особенности правового регулирования оборота в Украине лекарственных средств, содержащих кодеин. Привлечено внимание к продуктам восстановления кодеина, содержащим дезоморфин, а также выяснены свойства кодеина и дезоморфина. Освещены особенности уголовной ответственности за установленные факты продажи кодеинсодержащих препаратов, приведены примеры из судебной практики. Изложена авторская точка зрения на недостатки правоприменения в контексте ответственности.

Определены порядок отпуска препаратов, ограничения на их продажу без рецепта. Разграничены лекарственные средства, содержащие наркотические вещества, и наркотические вещества как таковые. Акцентируется внимание на обороте рекреационных препаратов (рекреационных психоактивных веществ) и необходимости более тщательной его регламентации с целью борьбы против незаконных действий в данном контексте. Подробно раскрыты особенности оборота кодеинсодержащих препаратов в зарубежных странах.

Выяснены основные правила регулирования этих отношений, соответствующие международно-правовым актам, в частности Единой конвенции ООН о наркотических средствах.

Ключевые слова: лекарственное средство, наркотик, кодеин, рецепт, аптека.

Olefir A. A.

The Legal Basis of Selling Drugs Containing Codeine

Peculiarities of legal regulation of medical drugs, which contain codeine, circulation in Ukraine and other countries of the world, are researched. Along with elucidating the peculiarities of drugs, which contain codeine, which also include desomorphine, were characterized, as well as the features of codeine and desomorphine were clarified. Peculiarities of criminal liability for selling drugs, which contain codeine were described and examples of the relevant court practice were provided. Author's opinion concerning drawbacks of the legal regulation in the context of liability was expressed.

The procedure of selling drugs was developed, restrictions of selling such drugs without receipt were identified and the distinction between medical drugs containing narcotics and narcotic was done. Attention was paid to the

circulation of recreation drugs (recreation psychoactive drugs) and the focus was made on the necessity to regulate in detail their circulation in order to combat the unlawful actions in this context. Peculiarities of circulation of drugs, which contain codeine in foreign countries, were researched.

Main rules of legal regulation of this relations in accordance with international legal acts, in particular with the Single Convention on Narcotic Drugs were clarified.

Key words: medicine, drug, codeine, prescription, pharmacy.

Стаття надійшла до редакції 29.12.2016
Прийнята до друку 30.01.2017